

Rajko Topolovec¹

Znani obrazi, ki so prispevali h kulturi Sv. Bolfenka na Kogu.²

S pomočjo domoznanske literature, leksikonov in po lastni presoji sem pripravil pregled kulturnega delovanja v rojstnem kraju.

Ključne besede: pisci, pisatelji, pesniki, likovni ustvarjalci, tehnični ustvarjalci

Beseda kultura izvira iz latinščine – kultus (čaščenje osebnosti, prednikov, ustvarjalcev, ustanoviteljev, bogov, religij,...).

Kulturno ustvarjalnost pri Sv. Bolfenku na Kogu lahko razvrstim:

- na ustvarjalce besede (pisce, pesnike in publiciste,...)
- na umetniške, likovne ustvarjalce
- na tiste, ki so pridobljeno znanje nesebično prenašali na mlajše

Ustvarjalci besede

MATEJ (BOŽIDAR) FLEGARIČ (1841–1907, Vodranci), osnovna šola v domačem kraju, gimnazija v Varaždinu, prof. v Osijeku. Bil je plodovit pisatelj in pesnik. Leta 1880 je napisal **Krčevinske potočnice**. Napisal je tudi življenjepisa **Štefana Modrinjaka** in **Dr. Kočevarja** iz Središča ob Dravi. Pod svoja prozna dela se je podpisoval **Matej**, pod poezijo **Božidar**.³

BOŽIDAR BORKO (1896–1980, Gomila), novinar, publicist, prevajalec, urednik,... Domača osnovna šola, gimnazija v Varaždinu. Knjižna dela: **Hvala vam, knjige, Na razpotju časa, Srečanja,...**

JOŽE KERENČIČ (1913–1941, Jastrepci), osnovna šola doma, učiteljske v Mariboru, univerza v Ljubljani. Leta 1939 je prevzel službo prof. na meščanski šoli v Radgoni. Dela: **Mati išče mojstra, Študija o zemljiških odnosih v Jeruzalemskih gorinah, več črtic in slavnostnih govorov, nekaj napisanega je ostalo v rokopisu in se je izgubilo**. Kot študent v Ljubljani je bil predsednik kluba »Njiva«, katerega člani so bili kmečki študentje. Stanoval je skupaj z drugimi študenti tega kluba v hiši Za gradom števil. 1 (Košmrlj, Hartman, Berce, Vesenjaj, Milena Petovar,...). Klub je bil v sporu s klubom »Triglav« na univerzi (člani delavski študentje, Kardelj, Kidrič, Šentjurčeva, Kraiger,...). Na **predvolilnem zboru**

Zagrajski kolektiv, od leve proti desni:
Drago Hartner,
Leopold Berce (ustreljen kot talec 30. marca 1942),
Milena Berce (roj. Petovar, ustreljena kot
talka 2. oktobra 1942),
Drago Košmrlj, Draga Nemeč Humeč,
Marjan Vesenjaj (padel kot partizan
2. februarja 1942),
Jože Kerenčič (ustreljen kot talec 27. decembra 1941).

¹ Rajko Topolovec, upokojeni dipl. ing. org., Ptuj.

² Slovenci ne bi imeli svoje države, če ne bi imeli lastne knjige! Na svetu so stot milijonski narodi z lastnim jezikom, a brez knjige, zato ne morejo imeti lastne države.

³ Nagrobni spomenik, ki so mu ga postavili prijatelji pri Sv. Bolfenku, ni ohranjen.

⁴ Drago Košmrlj, 1987, str. 10 (slika 1).

v Ljutomeru, 15. septembra 1935, je bil **nenapovedan govornik Društva kmečkih fantov in deklet**. Ob revolucionarnem govoru so nanj streljali jugoslovanski orožniki, zadeli so njegovega spremljevalca iz istega kraja in društva g. Mavriča. Na junijski plenarni seji Kominterne v Moskvi l. 1937 je bil skupaj s še tremi člani iz kluba Njive od KPS ovaden za trockista, za kar je Stalin zahteval »smrt«. 27. decembra l. 1941 so ga ustrelili Nemci kot talca v Mariboru. Skupen grob z ostalimi izdanimi tovariši je na centralnem pokopališču v avstrijskem Gradcu.

CIRIL VNUK (1942, Jastrebcji), slovenist. Po industrijski šoli v TAM-u, je delal kot orodjar v Metalni. Ob delu je končal prvo stopnjo na filozofski fakulteti za slovanske jezike. Poučeval je na Osnovni šoli Miklavž pri Ormožu. Leta 2012 je napisal **Slovar severovzhodnega ormoškega govora s kratkim opisom**, v katerem je 3.600 prleških besed. Napisal je tudi več črtic o navadah in šegah Prlekov. Ob lektoriranju Zbornika – ob 400-letnici cerkve pri Sv. Bolfenku na Kogu l. 2007, je zbornik obogatil s črtico O šegah naših ljudi. Leta 2019 je izdal **pesniško zbirko Pocvetaje** – v domačem narečju.

TONČEK LUSKOVIČ (1949, Lačaves) pravnik, zgodovino pisec, politik, sodelavec zbornika **Ormož skozi stoletja** in avtor številnih zgod. člankov. Podrobneje je predstavil vinogradniškega strokovnjaka Antona Puklavca z Vitana in slovenskega izseljenca v ZDA Vincenca Cankarja iz Jastrebcjev. Leta 2009 je napisal obsežno kroniko rojstnega kraja **Koga**. Proučuje tudi kulturne zgodovinske spomenike kraja. Je predsednik **Zgodovinskega društva Ormož**.

MARIJA ZALAR (+, Ljubljana). Nekdaj je bila učiteljica pri Sv. Bolfenku na Kogu, po vojni se je na Kog vrnila kot upokojenka. Kraj in dobri ljudje so se ji kot nekdanji učiteljici za vedno zapisali v

srce. Kot upokojenka je na Kogu živela bolj samotno življenje. Pokopana je v rojstni Ljubljani. Leta 1931 je ob proslavi 150-letnice prve šole na Kogu (4. junija 1931) napisala knjigo **Prigodnice ob 150-letnici šole (1781–1931) pri Sv. Bolfenku na Kogu nad Središčem ob Dravi**. Na spletu je navedeno še delo **Spomenica za desetletnico vladanja nj. vel. kralja Jugoslavije 1921–1931**. Po vojni je pisala pesmice v revijah **Ciciban** in **Pionir**. Večkrat je imela navado reči: »Na Kogu so tako dobri ljudje, podarijo mi več, kot bi v Ljubljani dobila za penzijo.«

RAJKO TOPOLOVEC (1937, Jastrebcji), dva razreda nemškega pouka v šoli za cerkvijo, ki jo je postavil sin Marije Terezije **Jožef II**. Po osnovni šoli sem nadaljeval še tri leta v »graničarski baraki«, nato končal še dva razreda nižje gimnazije v Ormožu in dva razreda v Ljutomeru, Srednjo tehniško šolo (TSŠ) pa v Ljubljani. Kot metalurg sem se l. 1957 zaposlil v TGA Kidričevo, kjer sem delal vso delovno dobo. Med delom sem se izobraževal še za dipl. ing. organizacije dela. Kot **kulaški** sin v srednji šoli nisem dobil štipendije, zato sem bil vseh osem let v breme staršem. Po upokojitvi sem postal alternativni pisec o »svinčenih letih na podeželju« in »brezrazredni družbi«. V samozaložbi sem izdal šest knjig in objavil čez dvesto raznih člankov. Sem član združenja **Aktivnih izumiteljev Slovenije – ASI**. Izvirne prototipe sem razstavljal doma in v tujini in prejel več priznanj. Sem tudi član **zgodovinskih društev v Ormožu in v Kidričevem**.

Likovni ustvarjalci

ROZINA (Borko) ŠEBETIČ (1927, Jastrebcji), v osnovno šolo je hodila v domačem kraju, srednjo pa je dokončala na Šoli za umetno obrt v Ljubljani. Leta 1965 je diplomirala na Pedagoški akademiji v Mariboru. Med Ptujčani je znana kot »njihova« učiteljica risanja. Še kot upokojenka je zelo **plodovita likovna umetnica**. Svoj talent še vedno

prenaša na »svoje« upokojske vrstnike in sodeluje na slikarskih razstavah doma in v tujini. Za svoje delo je prejela več priznanj in nagrad,

leta 1994 je prejela prestižno priznanje – oljenko Mestne občine Ptuj za področje kulture.

JOŽE HLEBEC (1935, Lačaves), bil je moj sošolec pri Sv. Bolfenku na Kogu. Ima »posluh« za naivno rokodelsko spretnost, ki jo s pridom tudi uresničuje. Njegovo dvorišče in dom sta pokazatelja njegovega ustvarjanja. Pogosto restavrira in predeluje stare vinske sode v uporabne stole in mize (nekaj teh lahko vidimo v razstavnem prostoru v **Košarkini hiši**).

Jože ob svojih delih. Foto: last avtorja.

Osebe, ki so svoje znanje prenašale na mlade

STANKO ČURIN (1929–2017, Kog), vinar svetovnega slovesa in prejemnik številnih prestižnih nagrad in priznanj. Kot prvi zasebni slovenski vinogradnik je leta 1971 ustvaril lastno stekleničenje visoko kvalitetnih vin. Leta 1985 je izvedel prvo slovensko ledeno trgatev in pridelal prvo ledeno vino pri nas. Leta 2004 je kot prvi v Sloveniji pridelal tudi posebno penino iz ledenega vina po klasični metodi.⁵ Posvečena mu je tudi leta 2004 **izdana monografija**.

Avtor prispevka si štejem v čast, da sem pri Stanku poskušal vino, ki sta ga pila tudi papež v Rimu in cesar v Tokiu. Foto: last avtorja.

JOŽKO (Joško) TOMAŽIČ (1910–1980, Vitan), pisal je krajše politične in strokovne prispevke v časopis **Rodna gruda**. Bil je ustanovitelj več društev, npr. **DKFD (Društvo kmečkih fantov in**

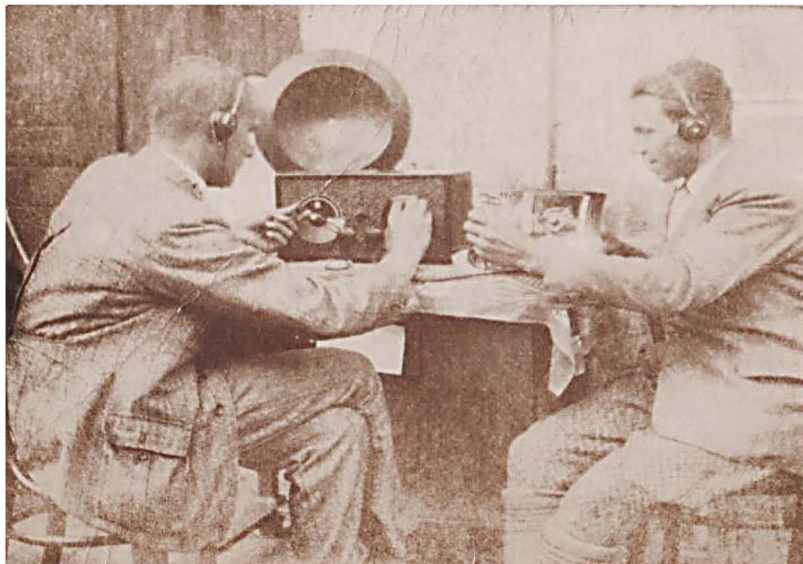
deklet) doma in v okoliških krajih ter v okraju Ptuj; bil je tudi **podpredsednik Zveze kmečkih fantov in deklet (ZKFD) Dravske banovine Slovenije**. Leta 1937 je bil s predsednikom Zveze

⁵ Je tudi pričevalec moje knjige Podaljšano partizanstvo, saj je bil v komunizmu obtožen, da je sodeloval s protikomunističnimi bojevniki – Matjaževo vojsko (križarji).

Kronovškemu povabljen na olimpijske igre v Berlin, kjer je bil gost Hitlerjevega ministra za kmetijstvo. To je bil tudi eden izmed razlogov, da je takrat iz Nemčije v rojstni kraj pripeljal enega najmodernejših traktorjev, kakršnega ni bilo daleč naokrog.

Povojna oblast ga je zaprla in obsodila na smrt. Obtožbe se je rešil s kompromisom, da je posestvo prostovoljno vpisal v domačo KOZ-o (kolhoz), kateremu je na koncu tudi sam predsednikoval. Bil je gonilna sila dogajanja pri Sv. Bolfenku in v okoliških krajih. Leta 1938 je kot predsednik Društva sadjarjev in vrtnarjev pri Sv. Bolfenku v **Jastrebcih postavil**

Joško Tomažič in Franc Munda ob poslušanju radia leta 1928.
Foto: last Viktorja Munda.

sušilnico sadja, ki je bila prava posebnost daleč naokrog. V letih elektrifikacije rojstnega kraja je bil predsednik njenega odbora.

FRANC MUNDA (+, Vodranci); bil je **tehnično izobražen poznavalec kmetijske mehanizacije**. V mladosti se je ukvarjal tudi z radioamaterstvom. Spominjam se ga kot znanega »mlatilničarja«. Kot napreden Slovenec, lastnik radia je bil za časa nemške okupacije zaprt v nacističnem taborišču Dachau. V času povojne obnove našega kraja je bil pri Sv. Bolfenku tudi en mandat predsednik KLO Kog.

Predavatelji nadaljevalnega tečaja za mlade kmetovalce l. 1954.⁶ Foto: last avtorja.

VIKTOR MUNDA (1934, Vodranci); sin Franca, kmetovalec in prav tako **tehnično izobražen**. Je tudi poznavalec polpretekle krajevne zgodovine, zato mi je lahko veliko povedal za mojo knjigo »**Věsměštěr**« in tudi za knjigo **Podaljšano Partizanstvo**. Znan je tudi kot «izumitelj» stroja (kot priključka na traktor) za izdelavo zidne opeke.

MILAN KOLARIČ (Vodranski Vrh, Lačaves), upokojeni carinik, poznavalec zbirateljev starodobnih traktorjev in lastnik starodobnika traktorja Steyr. **Ustanovitelj STEYR KLUBA KOG**, ki je l. 2014 organiziral **Državno tekmovanje v oranju starodobnih traktorjev na Vitanu**.

⁶ Rajko Topolovec, 2009, str. 169.

Državno prvenstvo v oranju s starodobniki na Vitanu l. 2014 v organizaciji STEYR kluba KOG. Foto: last Milana Kolariča.

IVAN KUTNJAK (Gomila, Kog) kmetovalec in aktivni član STEYR kluba Kog in izumitelj več kmetijskih strojev in priprav (»samohodka« za obiranje sadja), tudi obnovitelj - restavrator staromodnih traktorjev.

PETER OREŠNIK (+, Ciganija, Jastrebc), kmetovalec, domači živinozdravnik in učitelj na gospodarskem tečaju za mlade kmetovalce na Kogu v petdesetih letih preteklega stoletja.

JOŽE KLANJČAR (+, Jastrebc), kmetovalec, ekonomist, udeleženec NOB, učitelj gospodarskih tečajev za mlade kmetovalce na Kogu v petdesetih letih preteklega stoletja.

ANTON TOPOLOVEC (+, Jastrebc), kmetovalec, priložnostni pisec člankov v Čebelarju in Sadjarju. Učitelj na gospodarskih tečajih za mlade kmetovalce na Kogu v petdesetih letih

preteklega stoletja. Kot »vesmešter« si je po vojni, ko v kraju še ni bilo elektrike, postavil v Jastrebcih vetrno elektrarno.

ROBERT KOŠAR(+), učitelj na Osnovni šoli pri Sv. Bolfenku na Kogu, vinogradnik, organizator, prijatelj generala Maistra, publicist.

ANA KOŠAR (+), žena Roberta Košarja, medicinska sestra z Dunaja, dobrotnica, zaprta zaradi povojne obnove cerkve. Svojo »Koškarkino hišo« je podarila kraju; danes se postopoma obnavlja in spreminja v prostor kulturnega dogajanja na Kogu.

Povzetek

Sestavek je namenjen predstavitvi ljudi, ki so v našem kraju na kakršen koli način prispevali h kulturni podobi kraja.⁷ S predstavitvijo je povezano tudi dejstvo, da se lahko na koga pozabi, upam, da sem zajel vse.

Literatura

Drago Košmrlj, *Hiša za Gradom št. 1*, Ljubljana, 1987.

Leksikon Spodnjega Podravja.

Leksikon znanih Slovencev.

Helena Srnec, *Prleška duša*, Središče ob Dravi, 2014.

Rajko Topolovec, *»Věsměštěr«*, Ptuj, 2017.

Rajko Topolovec, *Vse je za povedati – spisi in pisma*, Ptuj, 2009.

⁷ Sestavek sem pripravil že ob krajevnem oziroma kulturnem prazniku 27. decembra 2018 v svojem rojstnem kraju, ki pa potem žal ni bil predstavljen. Po mojih izračunih, je v začetku tega stoletja v mojem rojstnem kraju več oseb z nazivom doktor znanosti, kot je bilo še v začetku prejšnjega stoletja nepismenih.